

M

K e r t o m u s kaivauksesta Tenholan pitäjän Spjutsbölen kylän maalla , röykkiöalueella Harparskogin Storträsketin VNV-puolella syyskuun 3 - 7 p:nä 1940. Liitteet: 4 karttaa ja 10 valokuvaa (levyt 12994/13003).

Kun Hangon rajaa linnoitettaessa 1940 suoritettiin töitä mm. Tenholan pitäjän Harparskogin kylässä , jonka lähistöllä on hiidenkiukaita , sai allekirjoittanut syyskuussa 1940 tentäväkseen käydä paikalla ottamassa selvää olivatko ne ehkä vaarassa joutua hävityksen alaisiksi sekä mahdollisesti kaivaa joitakin niistä. Tällöin tuli lähinnä kysymykseen ylioppilas C.O.Nordmanin stipendiaattikertomuksessaan Tenholan kiinteistä muinaisjäännöksistä numerolla 17 luettelema ryhmä, jonka 4:stä hiidenkiukaasta syyskuun 3 -7 p:nä tutkin kolme, nim. n:ot 17 b, 17 c ja 17 d. Neljäs, 17 a (valokuvalevyt 13001/3), jätettiin toistaiseksi kaivamatta . Röykkiöiden keskinäinen asema selviää karttaliitteestä 1.

Röykkiö 17 c.

(karttaliite 2).

Ensimmäisenä otettiin tutkimuksen alaiseksi röykkiöistä läntisin , 17 c. Se oli pyöreähkö, mutta hieman epäsäännöllinen, ja ilmeisesti sitä oli jo aikaisemmin kaiveltu , koska kivet ulottuivat kaivauksessa paljastetun reunakehän ulkopuolelle , ja itse reunakehäkin näytti osittain (O-osassa) nävitettyltä. Röykkiö oli rakennettu pienistä kivistä. Vain pääl-

limäisenä oli suurempia sileitä "valittuja" kiviä, alempana ne olivat vain nyrkin- tai katukivensuuruisia. Kuten kartasta käy ilmi (rajakomendantti oli Tammisaassa pidättänyt valokuvauskoneer- ja luovutti sen takaisin vasta senjälkeen kun röykkiö jo oli kokonaan tutkittu, joten valokuvia en voinut ottaa) on itse reunakehäkin verrattain pienistä kivistä. Jos se alunperin on ollut täydellinen on se nähtävästi N-laidalla ulottunut)))) merkit- tyyn kohtaan asti, josta kalliossa on jyrkänlainen syvennys. O- vatko tähän kasatut kivet alunperin sijoitetut siihen röykkiön ympäristön tasaamiseksi vai onko ne myöhemmin heitetty röykkiös- tä, ei käynyt selville.

Röykkiön alkuperäinen laajuus on reunakehästä päätellen ollut n. 6 x 6 metriä, nykyinen korkeus on n. 80 cm. Se on rakennettu kalliopohjalle, ja kivien alla oli vain ohut maatonut turveker- ros. Mitään löytöjä ei saatu, ei edes poltettuja luitakaan.

Kaivauksen jälkeen kasattiin kivet takaisin röykkiön alueel- le.

Röykkiö 17 d.

(karttaliite 3, valok. levyt 12996-7).

Röykkiö 17 d oli kuten kartasta käy ilmi pyöreäkö, ver- rattain säännöllinen röykkiö, kooltaan n. 8 x 8 metriä, korkeim- malta kohdaltaan n. 90 cm korkea. Keskellä oli aarteenkaivajien jäljiltä suuri kuoppa, pienempiä ja matalampia oli useampia eri kohdissa. Kivet röykkiössä olivat suuria, osaksi vain kangella liikuteltavissa, ja niitä oli monta kerrosta (kuvat 12996/7). Ki- vien alla oli vain ohut hiekkamaakerros ja sitten kallio. Röyk- kiön S-kulmassa oli kalliossa syvennys, josta nousi pieni vesi- suoni.

Röykkiön rakenteessa ei ollut mitään erikoista huomattavaa, siinä ei edes ollut reunakehää. Ainoa löytö oli vähäinen määrä palaneita luita (kartalla punaisella, KM 11229), jotka olivat pienessä rykelmässä kivien alla hiekassa.

Kaivauksen jälkeen kivet kasattiin takaisin, röykkiön koko- naisuudessaan kuitenkin tällöin siirtyessä pari metriä alkuperäis- tä asemaansa pohjoisemmaksi.

Röykkiö 17 c

(karttaliite 4, valok. levyt 12998/13000).

Kolmas tutkituista röykkiöistä, 17 c, oli pitkulainen, 13 metriä pitkä ja keskiosassa kapeimmalta kohdaltaan vain n. 3 metriä leveä, joten oli syytä pitää silmällä sitä mahdollisuutta, että olisi kysymyksessä kaksi "yhteenkasvanutta" röykkiötä, oletama, johon eivät kaivauksessa ilmenneet seikat kuitenkaan antaneet minkäänlaista vahvistusta. Ympäröivästä maanpinnasta lukien oli röykkiön korkeus vain n. 70 cm, mutta kaivauksessa osoittautui, että varsinainen korkeus oli kokonaista 1,5 metriä. Röykkiö oli nimittäin rakennettu notkopaikkaan, jotapaitsi ympäröivä kallio oli hyvin vahvan turvekerroksen peittämä. Kivet olivat varsin suuria ja kuten valok. levystä 13000 käy ilmi kasatut monta päällekkäin. Kiveys jatkui yhtenäisenä kautta koko röykkiön pituuden, ja nähtävästi oli röykkiön kapea kohta muodostunut siten, että sen laittaa oli kaiveltu ja kiviä poustettu. Röykkiössä ei voitu erottaa reunakiveystä senparemmin kuin muitakaan varsinaisia rakennelmia. Mitään löytöjä ei myöskään tehty.

Kaivauksen jälkeen kasattiin kivet suunnilleen röykkiön entiselle alueelle, sen kokonaisuudessaan kuitenkin siirtyessä pari metriä alkuperäistä idemmäksi.

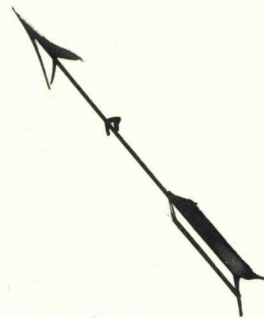
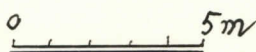
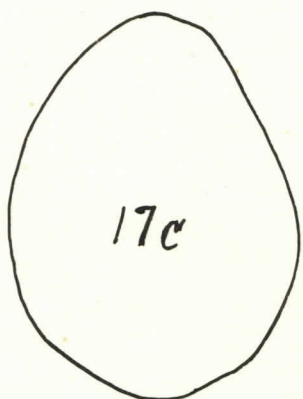
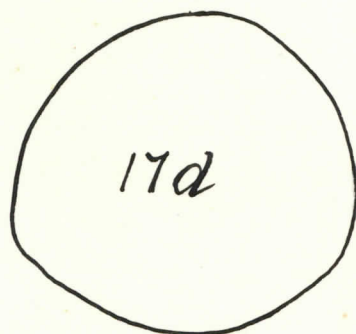
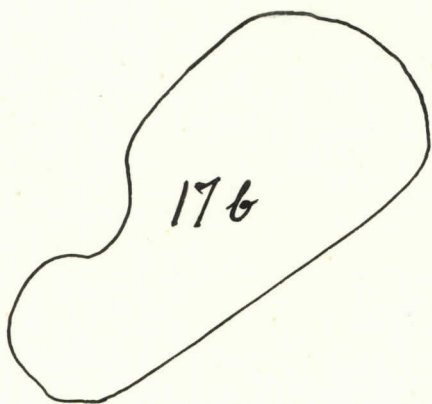
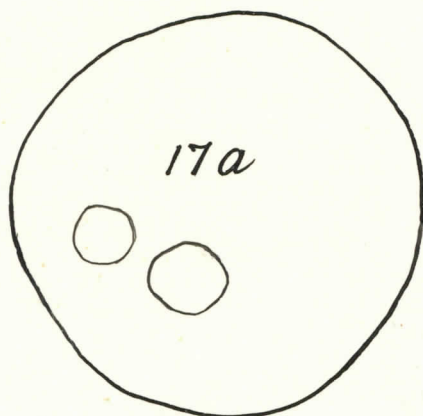
Yliopp. Nordmanin kertomuksessa n:o 16 merkitty hiidenkivas (Valok. levyt 12994/5), joka sijaitsee Bölemossenin pohjoispuolisella kalliolla, jää ainakin toistaiseksi suunnitelluista linnoituslinjoista siksi etäälle, etten katsonut sen kaivausta välttämättömäksi. Sama pitää paikkansa Nordmanin röykkiöön n:o 15 (Björknäsin kylässä) nähden. Käydessäni viimeainittua katsomassa vei oppaani Valter Söderlund (os. Ekenäs, Spjutsböle) minut ennen tuntemattomalle kahdelle röykkiölle Björknäsissä. Toinen sijaitsee kalliolla Norråkersträskin kaakkoisrannalla, toinen n. 200 metriä pohjoisempänä Lurfallet-nimisellä kalliolla. Edellinen on sen notkon (ent. joen) eteläpuolella, joka vie Kvarnträskistä

Norråkersträskiin , jälkimäinen sen pohjoispuolella. Edellinen oli n. 5-6 , jälkimäinen 8-9 metriä läpimitaltaan. Kumpaakin oli kaiveltu.

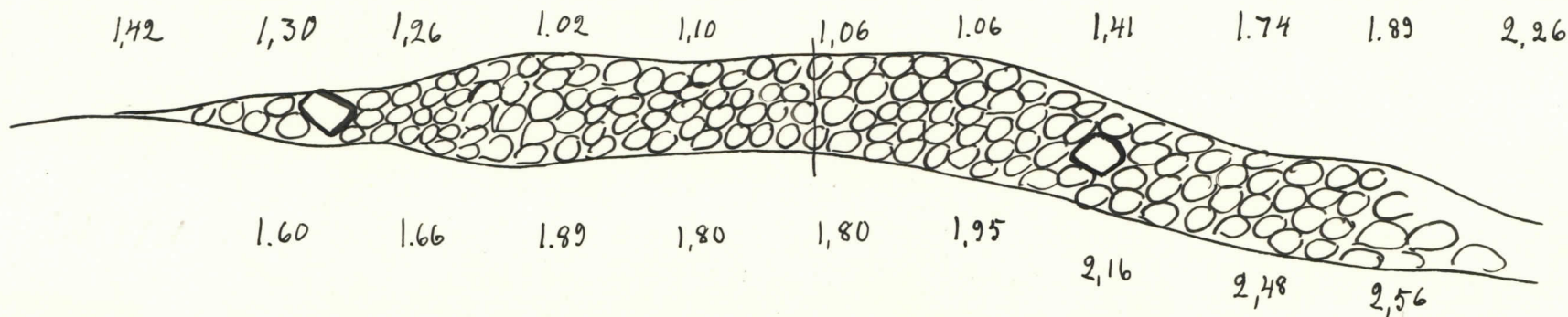
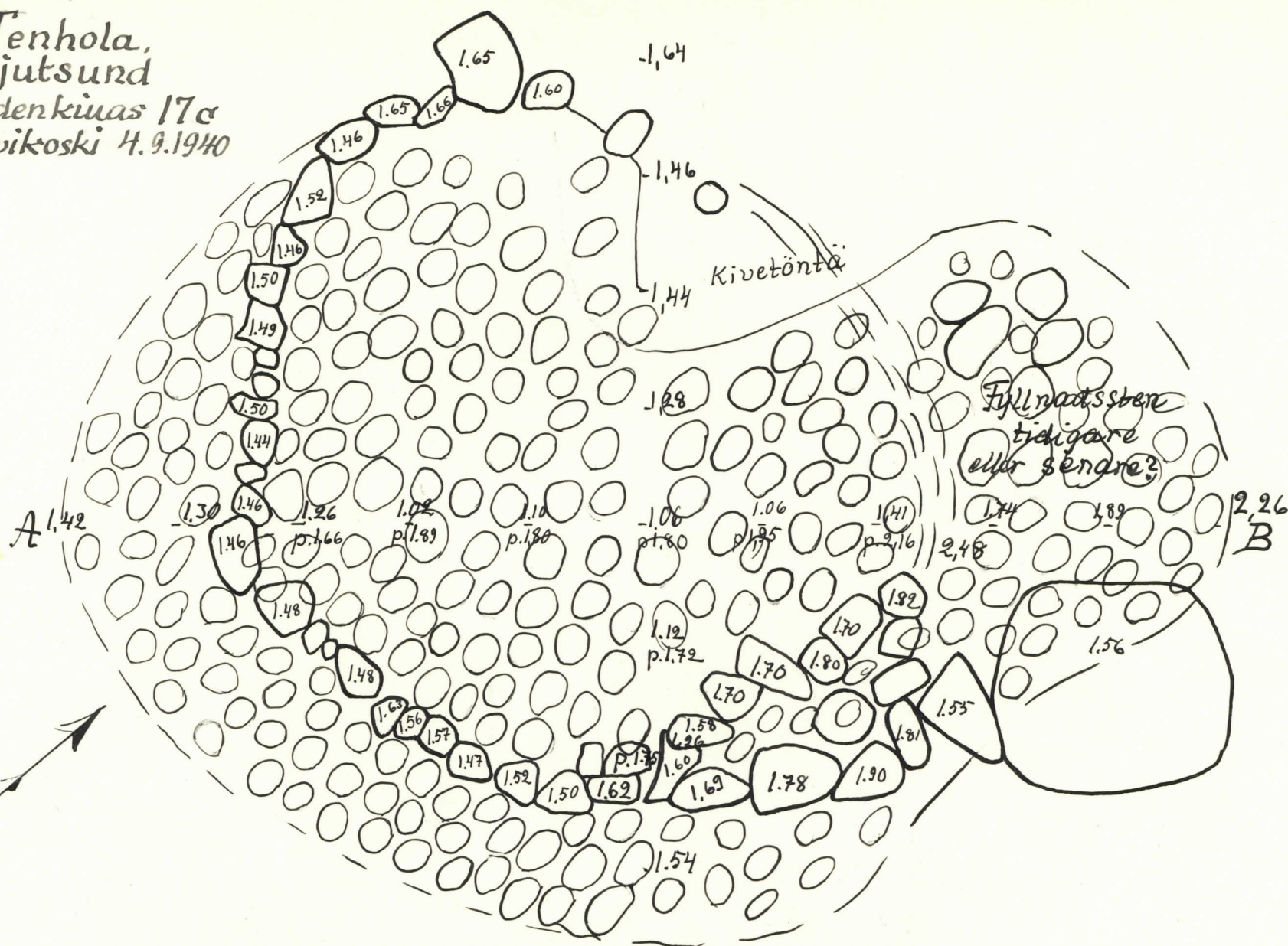
Helsingissä 28 p:nä helmikuuta 1941.

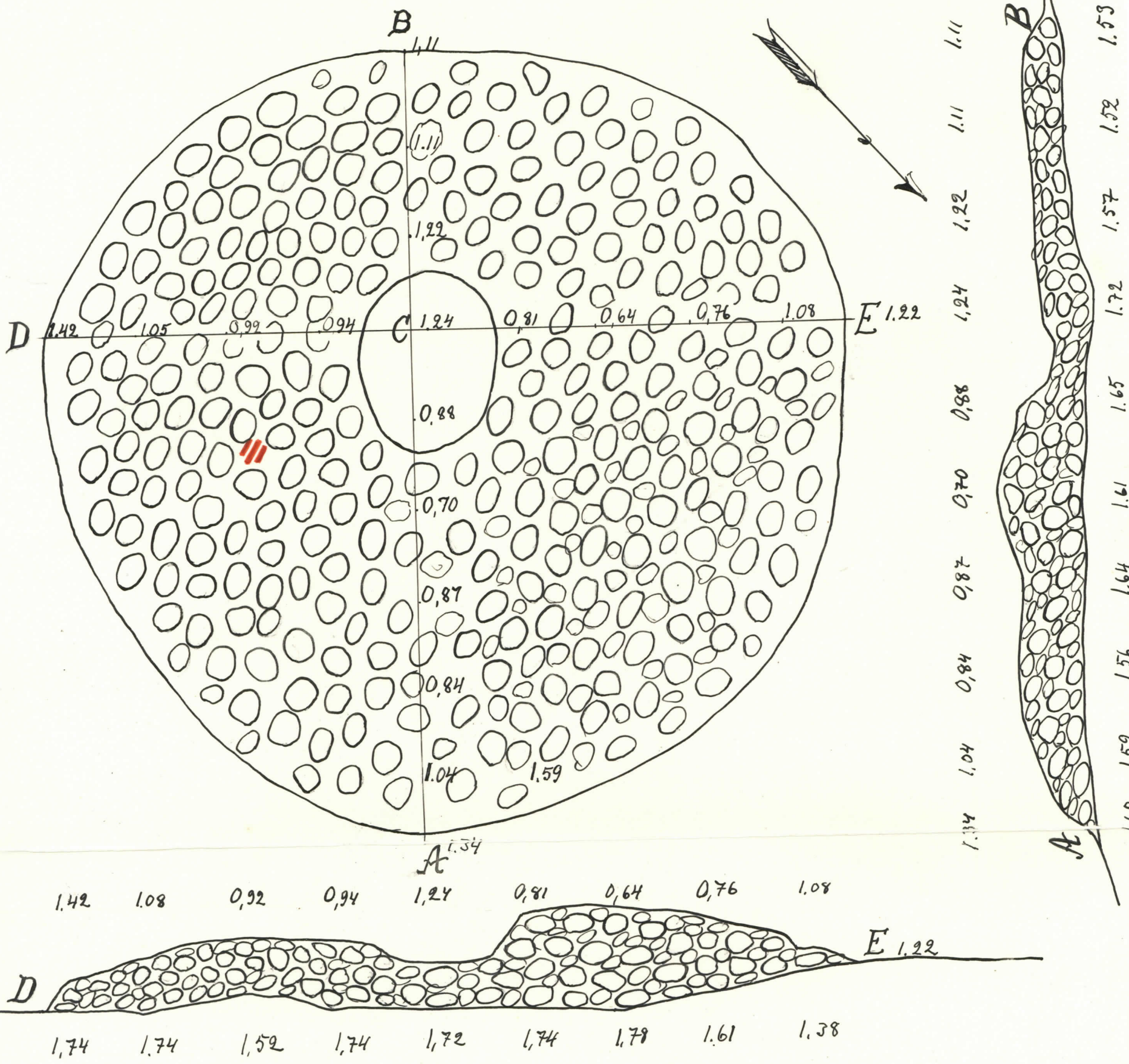
Ewa Kivikoski

Tenhola. Spjutsböle.
Hiidenkiukaitten (C.O. Nordmanin №17)
keskinäinen asema
E.K. 1940

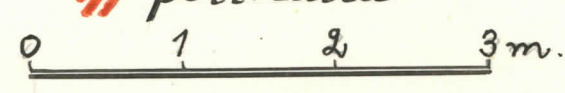

Tenhola,
Spjutsund
Hiidenkiuas 17c
E Kivikoski 4.9.1940

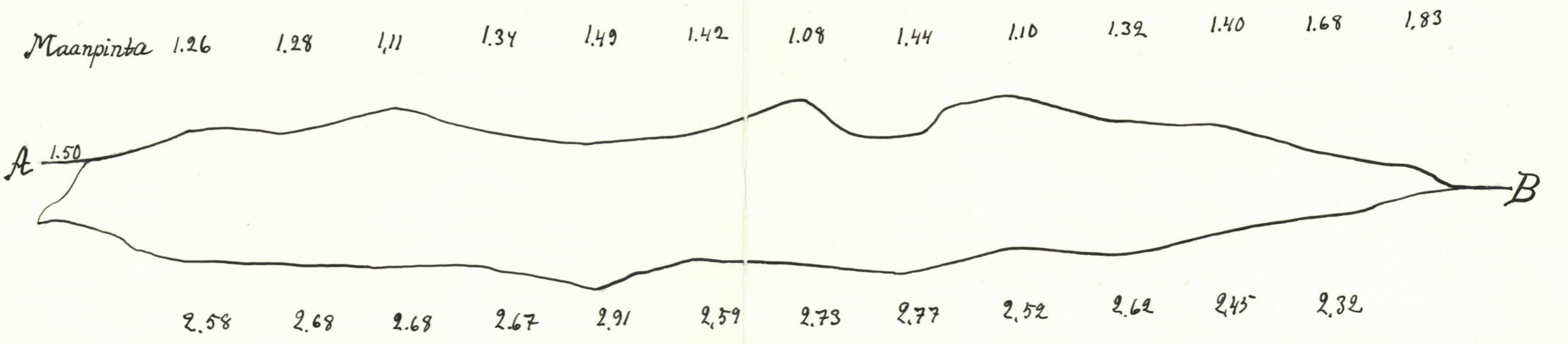
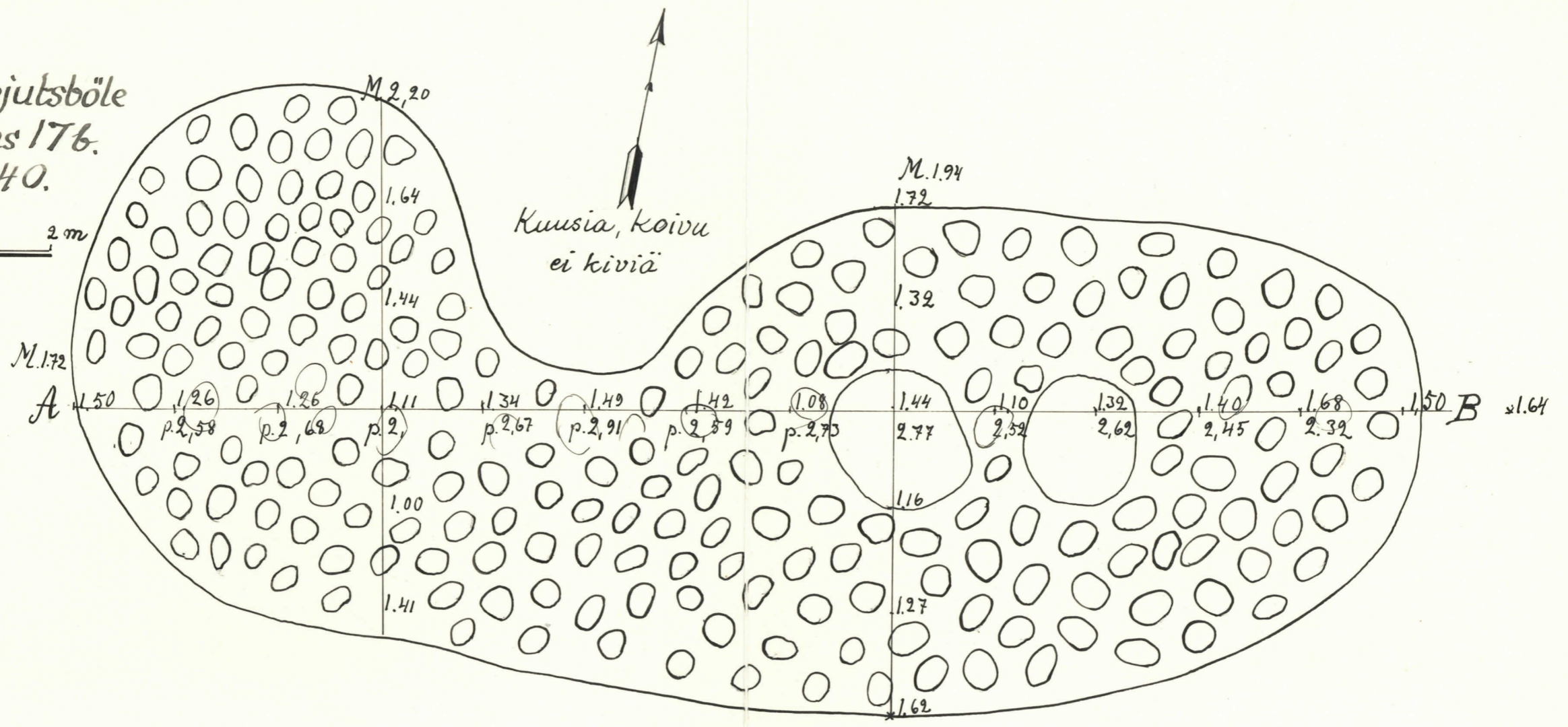
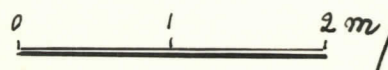

Tenhola, Spjutsböle
 Hudenkiuas 17d
 E Kivikoski 5.IX.1940
 // polt. luita

Tenhola, Spjutsböle
 Hiidenkiuas 176.
 E.K. 1940.

Röykkiö 17a ^{l. 13001.} valok. W:stä päin.

Röykkiö 17a ^{l. 13002.} valok. S:stä päin

Röykkiö 17a ^{l. 13003.} O:sta päin.

Röytkiö 176 valok. S:stä päin.
l. 12998.

Röytkiö 176 valok. O:sta päin.
l. 12999

Röytkiö 176 kaivauksen kestä-
ssä.
l. 13000.

l. 12994
Tenhola, Spjutsböle. Hiidenkiuas
(C.O. Nordmanin luettelossa № 16)
valok. N:stä päin .

l. 12995
Sama hiidenkiuas valok. W:stä
päin .

Röykkiö 17 d, poikkileikkauks
linjalla α - β . O:sta päin l. 12996

Röykkiö 17 d, poikkil. linjalla
 α - β W:stä kasin l. 12997.